herpy

GECKOR

Ornate day gecko

Phelsuma ornata

Phelsuma ornata är en liten, snabb dagaktiv gecko från Mauritius och de omgivande öarna, med blågrön kropp, röda prickar på ryggen och turkos svans med röda tvärband. Den lever av insekter, nektar och mjuk frukt, trivs bäst i ett högt, tätt planterat terrarium och är mer ett djur att titta på än att hantera.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Phelsuma ornatum; Phelsuma vinsoni*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**10-13 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-12 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande och klipplevande**
Biotop	**Torrskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**30 × 30 × 45 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**26-28 °C**
Värmeplats	**31-33 °C**
Temperatur, natt	**20 °C**
Luftfuktighet	**50-90 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter, frukt, nektar och färdigfoder**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**6-12 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**40-85 dagar** vid 26-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Phelsuma ornata är en dagaktiv gecko som blir omkring 10-13 cm inklusive svans. Nacken och huvudet är gråbruna med vita nackrandar. Kroppen varierar: blågrön, grön med ett blått fält främst på ryggen eller nästan helt blå, och sidorna är bruna. Ryggen är täckt av röda prickar, huvudet har ett T-format mönster, och svansen är turkos med röda tvärband. Nosen har ett mönster av cyan, vitt, rött och mörkblått.

Arten beskrevs 1825 av J.E. Gray. Den har haft flera vetenskapliga namn, bland annat *Phelsuma ornatum* och *Phelsuma vinsoni*, och har under perioder räknats som synonym till andra dagaktiva geckor, bland annat *Phelsuma cepediana*. Det vetenskapliga artnamnet kommer från latinets *ornatus*, 'smyckad'. Underarten *inexpectata* har senare lyfts upp till egen art.

Som alla dagaktiva geckor har djuret runda pupiller och inga ögonlock, men en genomskinlig skiva över ögat som det håller rent med tungan. Fina lameller under tårna gör att det kan gå på släta, lodräta ytor och glas, och det gör arten till en skicklig rymmare. Dagaktiva geckor är snabba och skygga i fångenskap, och djuren tål hantering dåligt: huden är tunn, och svansen kan kastas av. Det är en art att beundra på avstånd.

Utbredning och livsmiljö

Phelsuma ornata finns på Mauritius i sydvästra Indiska oceanen, där den bor i kustområdena på huvudön och på flera av de omgivande öarna. De kända öarna är Round Island, Gunner's Quoin, Coin de Mire och Île aux Aigrettes. Typlokalen är Sebastopol på Mauritius.

Fynd utanför Mauritius och de omgivande öarna på kartan hör inte till det ursprungliga utbredningsområdet.

> **Naturlig utbredning:** Mauritius.

LIVSMILJÖ

Phelsuma ornata lever i de torrare delarna av Mauritius, från kusten upp till omkring 300 meters höjd, och på småöarna bland annat i palmsavann. Den finns på träd och buskar och, där den ursprungliga vegetationen är röjd, på klippor, trädgårdsmurar och husväggar. I trädgårdar och vid hus kan djuren röra sig över hela murverket, och enstaka söker sig in i husen på natten.

I naturen lever den av insekter och andra ryggradslösa djur och slickar nektar och pollen från blommor, till exempel flaskpalmer, samt mjuk, söt frukt. Den föredrar färgad nektar framför klar och bidrar till pollineringen av flera av öns endemiska växter. Klimatet är tropiskt och kustpräglat med varma dagar och lite svalare nätter. Exakta mätningar av temperatur och fukt från artens livsmiljöer är inte dokumenterade, så siffrorna i skötseldelen bygger på erfarenheter från fångenskap.

Skötsel

TERRARIET

Ett enskilt vuxet djur av *Phelsuma ornata* kan bo i ett högt terrarium på minst 30 × 30 × 45 cm (längd × bredd × höjd), men större är alltid bättre, eftersom arten är mycket aktiv. Ett par bör ha minst 45 × 45 × 60 cm så att honan kan komma undan hanen. Höjden är viktigare än golvytan, och ett terrarium med dörrar i fronten är lättare att sköta än ett som öppnas uppifrån. Skötseln av just den här arten är inte beskriven i detalj, så råden här bygger på besläktade dagaktiva geckor.

Inred med lodräta och sneda grenar, bamburör, korkbark och storbladiga växter, till exempel sansevieria, pothos och bromelior. Djuren har många naturliga fiender och söker därför skydd. Ge dem många gömslen på olika höjder och runda stammar och rör som de kan smita runt bakom. Ägg läggs ofta i bamburör eller mellan bladen.

Som botten fungerar ogödslad jord, orkidébark och sphagnum, gärna som bioaktiv botten med hoppstjärtar och ett lager vissna löv. Använd aldrig sand eller grus, som djuret kan svälja. Se till att det finns god ventilation och tätt slutande dörrar, för geckon är snabb och smiter ut vid första tillfälle.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

TEMPERATUR

För *Phelsuma ornata* ska det vara 26-28 °C i terrariet på dagen, och på natten sjunker temperaturen till omkring 20 °C. En liten varm plats under en lampa ska ha 31-33 °C. Håll resten av terrariet svalare så att djuret själv kan välja.

Använd en värmelampa med låg effekt eller en lampa utanför terrariet och en termostat så att det inte överhettas, särskilt i små terrarier. Värmemattor i botten fungerar nästan inte, eftersom arten lever uppe i grenarna. Mät temperaturen med digitala termometrar både upptill och nedtill. Låga temperaturer tillsammans med hög fukt ger luftvägsinfektioner.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska variera över dygnet. På dagen hålls den på omkring 50-60 %, och på natten stiger den till 80-90 %. Spraya terrariet ordentligt på kvällen och låt det torka upp till omkring 50 % innan du sprayar igen. Levande växter och en fuktbevarande botten gör det lättare att hålla rytmen.

Phelsuma ornata dricker oftast vattendroppar från blad och rutor och sällan ur en skål, men en liten skål med friskt vatten, som byts dagligen, kan stå framme. En droppvattnare eller en dimmaskin kan spara en del av den dagliga sprayningen. Använd vatten utan klor, till exempel vatten som har stått öppet ett dygn, eller regnvatten. För låg fukt ger problem med hudömsningen, och för hög fukt utan ventilation ger mögel.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Phelsuma ornata är dagaktiv, och ljus är viktigt för både färger och kalkomsättning. Använd ett UVB-rör för arter som solar sig i halvskugga (Ferguson-zon 2), och ha ljuset tänt 12-14 timmar om dagen, gärna styrt av en timer.

Montera lampan ovanför nätlocket så att djuret kan välja mellan ljus och skugga, och räkna med värmen från lampan så att terrariet inte blir för varmt. Utan bra ljus och värme blir djuren med tiden matta och mörka. På natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

I naturen äter *Phelsuma ornata* insekter och andra ryggradslösa djur samt nektar, pollen och mjuk frukt. I fångenskap fungerar en blandning av levande insekter och ett färdigfoder för fruktätande geckor som grundkost. Bra insekter är små syrsor, dubiakackerlackor, bananflugor, mjölmaskar, silkesmaskar och vaxmasklarver. Ge en varierad kost och håll insekterna mindre än avståndet mellan djurets ögon.

Ge insekterna näringsrikt foder i minst ett dygn innan de ges till geckon, och pudra dem med kalk med D3-vitamin. Det ges vid varje utfodring till äggläggande honor och i övrigt vid varannan utfodring. Ett multivitamin kan ges en gång i veckan. Färdigfoder rörs ut som en tunn gröt och ställs i en låg skål högt upp. Nektar, honung eller juice från tropisk frukt kan ges som godbit, men bör utgöra under 10 % av kosten.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Phelsuma ornata är snabb och skygg i fångenskap. Den kan med tiden vänja sig vid dig och stanna i synfältet när du står vid terrariet, men den bör inte hanteras. Huden är tunn och kan rivas upp, och stress kan få djuret att kasta svansen, som inte växer ut igen med samma färger. Öppna därför terrariet lugnt och undvik att gripa efter djuret.

Djuren hålls bäst enskilt eller parvis i ett välplanterat terrarium. Två hanar får inte hållas tillsammans, eftersom de är territoriella. Håll utkik efter slagsmål och bett, och dela på djuren om det blir oro. Arten är inte känd för att ge ifrån sig ljud.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hos *Phelsuma ornata* har hanarna tydliga porer på undersidan av baklåren, och honorna har kalksäckar på halsens sidor, som lagrar kalk till äggen. Det gör att könet är förhållandevis lätt att se hos vuxna djur. Djuren blir sannolikt könsmogna efter 6-12 månader. Sätt inte honor i avel förrän de är fullvuxna och i god hull.

PARNING

Phelsuma ornata hålls för avel som par i ett välplanterat terrarium. Paret parar sig sannolikt fritt, och honan lägger ägg största delen av året. Ge honan gott om kalk och insekter, och dela paret om hanen är för påträngande. Se till att honan inte tappar i vikt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 1-2 ägg åt gången, oftast två som andra dagaktiva geckor. Antalet kullar per år är inte dokumenterat. Äggen läggs i bamburör, mellan blad eller på korkbark, där de hårdnar. Om arten limmar fast dem är inte dokumenterat. Ställ bamburör och storbladiga växter i terrariet så att honan har platser att lägga dem på.

Ge honan gott om kalk så att kalksäckarna är fyllda, och avbryt aveln om hon tappar märkbart i vikt.

INKUBATION

Äggen av *Phelsuma ornata* kan stanna kvar i terrariet om de inte störs, eller flyttas försiktigt till en inkubator, vid behov tillsammans med det de sitter på. Inkubera vid 26-29 °C, gärna 28 °C, där ungarna kläcks efter omkring 40 dagar. Vid lägre temperatur tar det längre tid, upp till 85 dagar. Fukten ska vara hög utan att äggen blir blöta, och de får inte vändas. Håll temperaturen jämn och undvik stora svängningar.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna av *Phelsuma ornata* är omkring 35 mm långa vid kläckningen. Håll dem i små terrarier med växter, sphagnum och många gömslen, och spraya dagligen. De äter bananflugor, små syrsor och fruktpuré, och de ska utfodras varje dag de första tre månaderna med kalk och D3-vitamin på fodret.

Dela ungarna så snart de börjar gräla och väg dem regelbundet.

Hälsa och vanliga misstag

Phelsuma ornata är härdig när kost, värme och fukt är i ordning. De typiska problemen är:

- Skelettskörhet (MBD) vid för lite kalk och D3-vitamin. Tecken är en böjd ryggrad och ändrad käkform. Pudra insekterna och använd UVB-ljus.
- Felaktig hudömsning vid för låg fukt. Rester på tårna kan snöra av blodtillförseln. Spraya mer och ge ett fuktigt gömställe.
- Luftvägsinfektion vid låg temperatur och hög fukt. Tecken är slöhet, öppen mun, igentäppta näsborrar och förlorad aptit.
- Förstoppning, om djuret sväljer sand eller grus.
- Parasiter, som bara upptäcks med ett avföringsprov. Ta ett prov hos vildfångade djur.
- Förlorad svans vid stress. Den växer inte ut igen med samma färger.

Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, inte äter eller verkar slött.

Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.